

När fakta stör vår blanka teori

Som ung advokat representerade blivande presidenten John Adams de brittiska soldater som skjutit ihjäl fem civila i vad som kom att kallas massakern i Boston. I sitt försvar gjorde han ett påpekande som blivit berömt: "Facts are stubborn things" - fakta är envisa ting. Fortsättningen lyder: "Vad vi än har för önskingar eller böjelser, vad våra känslor än säger oss, så förändrar de inte fakta eller evidens."

Så är det. Just som vi finputsar vår strömlinjeformade förklaring dyker ett störande undantag upp, som inte bryr sig om att vi verkligen älskar vår blanka teori.

Jag kom att tänka på Adams när jag satt och tittade på ägarbilderna för sjukvård i USA. I Sverige tycks somliga tro att amerikanska sjukhus (utanför de rika upptagningsområdena, där bröstimplantat och fett-sugning tjänar storkovan åt ägarna...) är krigszoner där fattiga utan kreditkort motas i grind. De som kommer in behandlas på löpande band, räkneverk och stämpelklocka bestämmer prioriteringarna.

I själva verket är kvaliteten ypperlig från det svarta gettot i Kalamazoo till rikemansenklaven Beverly Hills. Jag har varit patient på båda sorters sjukhus och kan lägga min erfarenhet till den statistik som stöder ett sådant påstående. (Problemen med sjukförsäkringssystemet är något helt annat.)

Folk med fina teorier försöker använda sjukvården i USA som argument för sina påståenden. I Sverige finns seriösa entreprenörer som vill sälja sjukvård utanför det offentliga domän. Motståndarna granskar då sina teorier och finner att privat sjukvård inte kan fungera på ett värdigt sätt.

Men fakta är envisa ting. I USA ges 85 procent av sjukvården av privatägda inrättningar och de satsar lika gärna resurser och engagemang på fattiga Medicaid-patienter med dyra åkommor som på rika gubbar med håravfall.

Ägarbilderna i USA är inte ideologiskt renlärigt något håll. Det är inte marknaden som entydigt drivit fram de jämlika och välskötta sjukhusen. 85 procent av sjukvården ges av inrättningar som inte drivs med vinstsyfte. Förutom de 15 procent som ägs av det offentliga står privatägda sjukhus och vårdcentraler som enligt sin konstruktion inte får drivas i vinstsyfte för 70 procent. Bara 15 procent av sjukvården i USA ägs av vinstdrivande företag - knappt hälften av vad det är i Stockholm.

Kan man dra några slutsatser? Ja, för det första att det inte tycks finnas goda skäl för att sjukvård måste ägas av staten. För det andra, att det inte tycks vara ett väsentligt problem att sjukhus ägs av det offentliga. I USA är de lika bra som privatägda sjukhus. Dock ligger det nära till hands att de offentligt ägda sjukhusen i USA tjänar på sin privatägda omgivning, på samma sätt som kommunala skolor med friskolor i närheten är bättre än kommunala skolor i områden utan friskolor. Antagligen hade det varit sämre om 85 procent av sjukvården i USA hade varit offentlig; mindre mångfald, färre försök att finna fiffiga lösningar.

För det tredje, vinstdrivande sjukhus är en fungerande ägandeform. De 15 procenten i USA som drivs i vinstsyfte är varken sämre eller ondare än resten.

Och, till sist, att den envisa och myllrande verkligheten erbjuder undantag åt alla vackert uttänkta teorier och önskedrömmar.

I Sverige tycks somliga tro att amerikanska sjukhus är krigszoner där fattiga utan kreditkort motas i grind.